

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra DEN PANTSATTE BONDEDRENG

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 3-7: Komedier", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 3-7: Komedier*, udg. af F. J. Billeskov Jansen , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 9. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holb06val-shoot-idm140013644510448.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 3-7: Komedier

Denne Komædie, der blev trykt 1731, er utvivlsomt skrevet til Juniterminen 1726. Holberg var kommet hjem fra Paris i Foraaret, og Teatret har antagelig opfordret ham til at skrive et Sidestykke til »Den ellefte Junii«, som havde gjort stor Lykke. Teatret har maaske endda peget paa et muligt Forbillede, den franske Komædie *Le Banqueroutier*, som det italienske Teater i Paris havde opført første Gang 1687 og som stod trykt i Gherardis Udgaver af Italienernes Repertoire, Le Théâtre Italien. Da Holbergs Komædie skulde opføres, satte Teatret paa Plakaten: *Banquerouteren eller Dend pandtsatte Bonde-Dreng* (se Billede bagi). Og det franske Stykke har viden Tvivl Betydning for Komædiens Start. Det fortæller, i vittig Farcestil, om en Rigmand, Persillet, hvis Kones Ødselhed er ved at ruinere ham. Han faar da af en snu Notar det Raad at arrangere en Bankerot - intet er mere brugt for Tiden, forsikrer Notaren. Hertil svarer ganske Pernilles Ord til den fornemme og gældbundne Leerbeutel, der beder om Raad i sin Knibe: »Jeg kand i en Hast ikke hitte paa andet Raad, end at Herren spiller nok engang banqverot«. Leerbeutel afslaar, for han har end ikke Penge til at rejse bort som Fallent. For Holberg er Fallit og Bankerot det samme; paa Fransk er *la banqueroute* den svigagtige, strafbare Fallit: Persillet benytter sit gode Omdømme til at laane en uhyre Sum af en Doktor og løber bort med Pengene. Hans Pengekasse opsnappes imidlertid, men bringes tilbage af en eksotisk Prins, som ægter Persillets Datter, og da Doktoren snart efter kommer med Rettens Folk, afsløres det, at Prinsen er 10 Doktors Søn, og Familierne har da, meget fransk, fælles Interesser: »les intérêts sont communs«. Hos Holberg spørger Pernille, om Leerbeutel er rede til at »giøre et Skielmstykke«, altsaa en Slyngelstreg, en Forbrydelse, og den som sættes i Værk, har Holberg allerede hentydet til i Jeppe paa Bierget 4. Akt 6. Scene, hvor der føres Proces om Jeppe's Skyld. Anklageren anfører at det er bekendt, hvorledes en enfoldig Person, der lod sig forføre til at spille en stor Herre, blev straffet derfor med Døden (se Bind III, S. 264). Anklageren refererer her Holbergs Kilde til Komædien om Jeppe, Bidermanns Utopia (1640). Her fortælles der om en Mand ved Navn Cosmos, som har for ødt en stor Arv og nu skaffer sig Mønt ved at benytte en enfoldig Bondekarl. Cosmos udklæder denne som en fornem Prælat og indlogerer sig med ham paa et Værtshus og - ja, Resten staar i Komædien, der dog faar den humane Slutning, at Bondedrengen ikke hænges. Pernille har straks udnævnt den unge Fyr til Pfalzgreve, og hun selv skal være hans Frue. Men efter 2. Akt 4. Scene glemmer Holberg Pernille og nærmer sig overhovedet sin Kilde i Enkeltheder. I den latinske Tekst indbyder Cosmos nogle Mænd af højeste Stand (*præcipua nobilitas*). Leerbeutel laaner saa at sige Raadsherrerne fra Den politiske Kandestøber. - Komædien blev opført 1. Gang 26. Juni 1726; i 1. Levnedsbrev kalder Holberg det Bonden der spiller Pfalzgreve (*Rusticus comitis Palatini personam agens*). For ham forblev Temaet et Sidestykke til Jeppe i Baronens Seng.